

Atsiliepimas

apie geografijos vadovėlį skirtą gimnazijos pirmai klasei

Grażyna Chmielewska, Jan Świboda. Geografia dla gimnazjum. Podręcznik dla klasy pierwszej. 2009 m. Pedagoginė leidykla Operon, Gdynia

Vadovėlio apimtis – 168 psl.. Jis sudarytas iš 3 dalių ir 26 skyrių, įvado, turinio, panaudotų terminų sąrašo.

Pirmoji dalis sudaryta iš 6 skyrių – geografijos pagrindai.

Jiems skirti 35 vadovėlio puslapiai. Šioje dalyje kalbama apie pagrindines geografijos mokslo šakas: kartografiją, hidrologiją, biogeografiją, gyventojų geografiją, turizmo geografiją ir kitas. Nurodomi pagrindiniai geografijos žinių šaltiniai. Mokiniai supažindinami su geografijoje naudojamomis raiškos priemonėmis: kartogramomis, diagramomis, kartodiagramomis, blokdiagramomis, jų sudarymo metodika, svarbiausiomis aplinkos paviršiaus formomis, jų pavaizdavimo būdais.

Nemaža vietos skirta pažinčiai su planais ir skirtingo mastelio žemėlapiais, mastelių rūšimis, naudojamomis žemėlapių legendomis. Mokoma kaip naudotis žemėlapiais, atlikti kelionę naudojant žemėlapi. Supažindinama su turistiniais kelių žemėlapiais, miestų planais.

Be to, šioje dalyje mokiniai supažindinami su didžiausiomis Žemės paviršiaus formomis esančiomis sausumoje ir vandenynuose. Pateikiama atskirų kontinentų aukščių skalė procentais.

Antroji dalis susidedantis iš 8 skyrių pavadinta – Žemė mūsų planeta.

Jai skirti 43 puslapiai. Tai astronominės geografijos skyrius. Čia apibūdinama žemės forma, svarbiausi jos parametrai, aprašomi kontinentai, vandenynai, jūros. Supažindinama sus sąvokomis: pusiasalis, sala, archipelagas, sąsiauris, kranto linija ir kitomis. Mokiniai mokomi suvokti kartografinį tinklelį, geografinį ilgį ir plotį, paralelėmis ir meridianais.

Nemaža vietos šioje dalyje skiriama laiko terminams: valandai, parai laiko juostoms, dienos ir nakties trukmei skirtinguose geografiniuose plėčiuose, žiemos ir vasaros laikui. Nagrinėjama žemės padėtis metų bėgyje Saulės požiūriu, Žemės orbita apie Saulę. Supažindinama su astronominiais metų laikais ir kitais astronominės geografijos elementais.

Trečioji dalis sudaryta iš 12 skyrių.

Ji skirta gamtinės aplinkos elementams. Jiems apibūdinti 78 puslapiai – pusė vadovėlio. Šioje dalyje mokiniai supažindinami su Žemės sferomis, jų tarpusavio ryšiais. Plačiai nagrinėjami atmosferoje vykstantys procesai: temperatūra jos sklaida Žemės paviršiuje, jos priklausomybė nuo geografinės padėties. Kalbama apie atmosferos slėgį, aukšto ir žemo slėgio sritis, vėjų pasiskirstymą Žemės paviršiuje, vėjų rūšis. Mokiniai supažindinami su skirtingais debesimis, jų susidarymu, krituliais ir jų pobūdžiu.

Nemaža vietos trečioje dalyje skirta klimatinėms Žemės juostoms, veiksniams kurie įtakoja klimato pobūdį: geografiniam pločiui, jūrų įtakai, absoliutiniam aukščiui, jūrų srovėms ir kitiems veiksniams. Kalbama apie augalijos ir dirvožemių Žemės juostas, jų paplitimo dėsningumus, veiksnius lemiančius tą dėsningumą.

Vadovėlio pabaigoje mokiniai supažindinami su endogeninėmis ir egzogeninėmis jėgomis, kurios keičia Žemės paviršiaus veidą, sukuria įvairios formos ir dydžio paviršiaus formas. Čia kalbama apie Žemės vidinę sandarą, Žemės drebėjimus, vulkanus, jų paplitimą. Supažindinamai su svarbiausiais egzogeniniais procesais: erozija, akumuliacija, karstiniais procesais, cheminiais ir biologiniais procesais vykstančiais Žemės paviršiuje. Mokiniai mokomi suprasti upių, ledynų, jūros bangų veikla, pažinti jų sukurtas įvairias reljefo formas.

* *
*
*

Recenzuojamas vadovėlis gausiai iliustruotas. Iliustracijos tai ne tik įvairios diagramos, kartodiagramos, kartoschemos, blokdiagramos, bet ir skirtingo mastelio žemėlapiai, schemas, planai, fotonuotraukos. Tekstą papildo lentelės apie klimatinius elementus, dirvožemius, atskirų kontinentų aukščius ir kitas. Blokdiagramose ir kitose iliustracijose daug pavadinimų nusakančių įvairių formų padėti, susidarymo būdą. Tai labai padeda mokiniams geriau suprasti, kaip atsirado įvairius pavadinimus turinčios ir kur yra atskiros reljefo formos, įvairių aplinkos elementų paplitimo arealai, kokia yra Žemės padėtis įvairiu paros metu jai skriejant aplink Saulę ir kt.

Įvairaus pobūdžio iliustracijos geros kokybės, spalvotos. Jos užima bemaž pusę vadovėlio. Jų buvimas didelė pagalba mokiniams padedanti geriau suprasti geografijos teorinius pagrindus, kuriems ir skirtas šis vadovėlis. Skirtinga spalva išskirti svarbiausi terminai, kurių vadovėlyje ypač gausu.

Kiekvienos vadovėlio dalies ir skyrelio pabaigoje pateikiami trumpi apibendrinimai, akcentuojami svarbiausi skyriaus siekiai ir tikslai. Be to, pateikiamos užduotys mokiniams, kurias atliekant pakartojamas ir geriau suvokiamas skyriaus ar knygos dalies teorinis pagrindas.

Išvados

- 1. Recenzuotas geografijos vadovėlis pirmai gimnazijos klasei skirtas mokyklinės geografijos teoriniams pagrindams. Manychiau, kad tai pats sudėtingiausias mokyklinės geografijos vadovėlis.*
- 2. Jame gaus įvairių gamtinės ir visuomeninės geografijos šakų terminų, apibrėžimų, sąvokų. Jų arti 300.*
- 3. Vadovėlis gero ne tik dalykinio, bet ir metodinio lygio, gerai iliustruotas. Tai padeda mokiniams geriau suprasti ir įsisavinti mokyklinės geografijos teorinius pagrindus. Tačiau terminų ir sąvokų gausa pirmos gimnazijos klasės mokiniams daro geografiją nelengvu mokomuoju dalyku.*
- 4. Ruošiant geografijos vadovėlį pirmai gimnazijos klasei, manychiau, kad reikėtų pagalvoti kaip sumažinti informacijos kiekį. Dalį jos perkelti į aukštesnes gimnazijos klases.*
- 5. Apie Lietuvą, jos gamtos sąlygas, gyventojus, ūkį ir kultūrą geografijos vadovėlyje pirmai gimnazijos klasei nerašoma.*

2010 05 15

prof. A. Stanaitis